

Straža v viharju

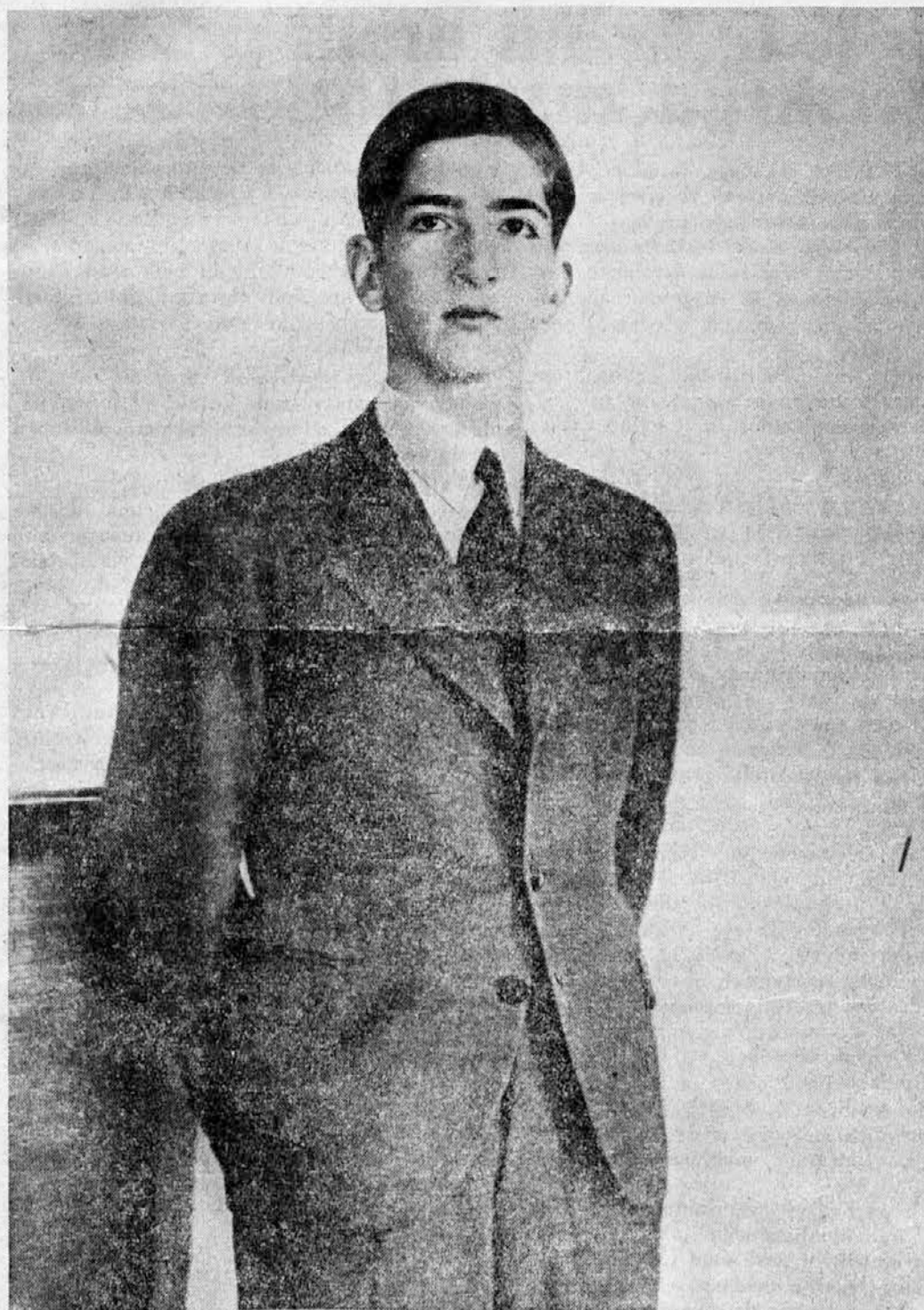
Izhaja vsak petrtek • Posamezna številka stane Din 1.50
Celoletna naročnina Din 40.— • Cenzurna številka: „Straža v viharju“, Ljubljana, št. 16.796

Izdaja: Konzorcij „Straže v viharju“ (A. Tepež) • Urejuje: A. Lipovšek
Uredništvo in uprava: Ljubljana, Semeniška 2/II. • Tisk Jugoslov. tiskarne (J. Kramarič)

Ljubljana, 27. marca 1941

Leto VII — Številka 26

Naš kralj Peter II.

Proglas Nj. Vel. kralja Petra II.

Nj. Veličanstvo kralj Peter II. je danes prevzel kraljevsko oblast z naslednjim razglasom na narod:

Vsem Srbom, Hrvatom in Slovencem!

V teh, za naše ljudstvo težkih trenutkih sem se odločil, da prevzamem kraljevsko oblast v svoje roke.

Kraljevski namestniki so dobro razumeli moje pobude in so takoj iz lastnega nagiba odstopili.

Vojska in mornarica pa sta se mi takoj stavili na razpolago in izpolnjujeta moja povelja.

Vse Srbe, Hrvate in Slovence kličem, da se zbero okrog prestola, ker je to v sedanjih resnih trenutkih najboljšje jamstvo, da se ohranita red na znotraj in mir na zunaj.

Naročilo za sestavo nove vlade sem dal armadnemu generalu Dušanu S. Simoviću.

Z vero v Boga in v bodočnost Jugoslavije kličem državljane in vsa oblastva v državi, da izpolnjujejo svojo dolžnost do kralja in domovine.

Peter II.

Svoboda, to je naše geslo!

Pravo besedo o pravi uri je izrekla naša revija »Čas«, ki je nam skozi desetletja dajala vodilne misli s člankom »Ob odločilni uri«, ki ga je napisal univ. profesor dr. J. Janžekovič.

Reviji »Čas« se slovesno in javno zahvaljujemo za to veliko besedo o naši sveti zemlji in o našem narodu.

Primerno bi bilo, da se članek plakatira po vseh naših mestih, da ga javno berejo in razložijo po vseh naših ljudskih in srednjih šolah, da ga akademiki na univerzi v slovesni skupščini proglasijo za program akademske mladine, da ga vsi naši listi komentirajo, da se v vseh slovenskih društvih slovesno bere in da pride v obliki narodne brošure v vsako slovensko hišo!

Kakor svetli biseri naj bodo zapisani sledeči reki iz članka na tej prvi strani našega lista:

1. Slovenci smo vojaški narod prve vrste.

2. Janezi so bili vedno sijajni vojaki.

3. Če bi naš človek za gotovo vedel, da je res v nevarnosti njegova vera, svoboda in čast, zemlja in bodočnost, ne samo fantje in možje, ampak ves narod, tudi ženske in otroci, bi šli v boj.

4. Slovencem manjka narodnostna vzgoja.

5. Narod, ki ni do zadnjega pripravljen braniti svoje svobode, ni vreden, da živi pod svobodnim soncem.

6. Zavest, da smo in hočemo biti jugoslovanski narod za zunanji svet nedeljiva celota, mora prešiniti slehernega našega človeka.

7. Ne pustimo, da pade barometer naše narodne zavesti, ponosa in poguma v času, ko kažejo vsi nacionalizmi v Evropi najvišjo napetost.

8. Svoboda! to je naše geslo, ne mir za vsako ceno.

(Konec na drugi strani.)

V teh resnih dneh slovenska mladina ponovno prisega svojo neomajno domovinsko zvestobo in pripravljenost.

Čim bolj divjajo okoli nas viharji, tem močnejše bijejo naša mlada srca za Tebe — s krvjo ustvarjena — domovina! Tvoji smo! Pripravljeni kot razjarjeni

levi borili se za Tvojo svobodo, če nas kralj pokliče na okope naših posvečenih meja v boj za tisočletno našo narodno pravdo.

Nesmrtni Korošček narodni duh nas bo vodil zmagovito skozi vse viharje! Slovenska mladina! Naše geslo: Bog, narod, država!

Živela Jugoslavija! Živel kralj!

(Nadaljevanje.)

9. Cerkev moli, naj bodo krščanske dežele v a r n e pred vsakim sovražnikom, in da se, zaupajoč na božjo pomoč, ne bomo strašili nobenega sovražnega orožja.

10. Kamor bo udarila jugoslovanska pest, tam se bo poznalo.

11. Povsod, v šoli in društvih, je treba vzgajati tako, da se bo sleherni človek zavedel, kaj nam je naša junaška vojska.

12. Je nekaj, kar je mnogo strašnejše kot smrt: sramota in suženjstvo.

13. Pametni ljudje s strahom gledajo na trenutek, ko bo vera izgubila svoj vpliv na javno življenje.

14. Pogani so imeli vendarle strah pred bogovi in so marsikatero nasilje opustili, da bi se bogovi ne razsrdili.

15. Svet brez Boga pomeni, da se mora človek učiti živeti od živali.

16. Gre za osnovne odločitve: Ali bomo živeli, kakor vera uči... da se imejmo med seboj radi, ali pa, da se bimo in da zmaga naj pokaže, kdo bo gospod, kdo suženj.

17. Sveto našo zemljo smo dolžni, svobodno predati potomcem.

Nedeliske misli

Boleča otožnost zavlada z tiho nedeljo v sveti liturgiji. Tempus passionis amarae se pričinja, Kristus stopa v svoj zadnji boj. Glejmo spet svojega Gospoda. Nikdar ni iskal svojih koristi, časti, hvale, naklonjenosti ljudi. Brez ozira na svojo osebo je šel po poti, ki mu jo je označil Oče. In to je bila križeva pot. »Sin človekov mora veliko trpeti in biti zavržen...« (Lk 9, 22). Kdo bo izmeril globino božjega trpljenja? Samo tisti, ki more razumeti veličino božje slave.

Za nas ni drugega zakona svetosti, ne drugega merila, kot za Odrašenika. Samo to kar od svojega dajemo v žrtev, le to prejmemo nazaj spremenjeno in posvečeno. Učenec ni nad učiteljem. Če so mene preganjali, bodo tudi vas. Milost in poklic je trpljenje. »To je namreč vsečno, če kdo zaradi misli na Boga prenaša bridkosti in trpi krivico« (1 Ptr 2, 19). Trpljenje je poklic, ker smo Kristusovi. Po meri in ljubezni do trpljenja bo slava poveljanja. Zmage vstajenja ni pred Velikim petkom, a temu nujno sledi. Trpljenje brez nade je začetek pekla, a trpljenje v upanju zmage je sladko in sveto. »Poln tolažbe sem in preobilno je moje veselje pri vsej naši nadlogi« (2 Kor 7, 4).

Mnogokrat preveč pričakujemo od sebe, od drugih in od življenja. Kakor da iščemo in čakamo, kdaj se tu odpre zaklenjeni raj. A kar je Bog zaprl in zastražil raj, ga noben človek ne odpre. Še zapiramo si ga in na vrata tiščimo. Kristus je prišel odpret božja vrata. Judje in današnji svet z njimi pa pobirajo kamne, da bi jih vanj metali. »Jezus pa se je skril in odšel iz templja« (Jan 8, 59), danes pa odhaja iz parlamentov, državnih zastopstev, iz držav in družin, iz človeških duš, ker ga tudi tu vsepovsod ljudje kamenjajo. Kako upravičena je prošnja psalmista: »Sodi me, o Bog, in razsodi mojo pravdo zoper ne-sveto ljudstvo; zlobnega in zvičajnega človeka me reši!«

Univerza

Strojni oddelek

Vsakoletni prirastek slušateljev na strojnem oddelku tehniške fakultete naše univerze dokazuje, da vlada za to stroko vedno večje zanimanje. Marsikateri novinec, ki se je vpisal na ta oddelek, se je že v srednji šoli živo zanimal, kako je človek umno izrabil zakone narave in njene sile vpregel v svoje stroje. Za mnoge pa, ki gredo študirati strojno, je že merodajno splošno mnenje, da je ta poklic v današnji dobi nekaj svobodnega in kar je glavno: pravijo, da človek kot strojni inženir kmalu lahko doseže zaposlitev. Toda lepih načrtov strojnikov naša Alma mater danes še ne more uresničiti. Štirje semestri, ki so pri nas povezani z elektrotehniko, služijo le kot priprava za strokovni študij, ki si ga more privoščiti le premožen študent na drugih univerzah.

Marsikatega novince pa razočara še to, kar imamo. Morda se res na strojnem, kakor tudi na vseh drugih oddelkih naše tehnike nekoliko zanemari praktična stran študija tudi pri splošnih predmetih. Prav tako mnoge preseneča dejstvo, da nimamo strojniki niti svoje risalnice niti svojega seminarja, kaj šele laboratorija. V novi moderni stavbi, ki je zrastle nasproti starega poslopja tehnike, bo sicer za vse to poskrbljeno: v njej so montirani že stroji, dobili bomo moderne predavalnice in risalnice, pa vendar manjka do popolne izgraditve še marsikaj; potrebni so novi predavatelji in asistenti, za vse to pa v današnji krizi manjka denarja. Kljub temu je naš predstojnik inž. Lobé poln optimizma in elana v svojem prizadevanju za izpopolnitev strojnega oddelka. Tako stoji tudi letos, kakor je stal lani marsikateri strojnik pred neprijetno izbiro, ali naj gre stradati ali prezebat drugam, ali pa naj se prepíše na elektrotehniko in vsak dan hodi občudovat ponosno, zaklenjeno stavbo z zlatim napisom: »Oddelek za strojništvo«, zraven pa pusti svoje lokomotive in letala in se lepo sprijazni s transformatorji in generatorji...

Iz Zagreba

O slušateljih zagrebske univerze

Univerzo obiskujejo predvsem Zagrebčani, ravno tako tudi visoke šole. V šolskem letu 1939/40 je prišlo v banovini Hrvatski na 1000 prebivalcev 8,40 slušateljev, z vsega področja banovine brez Zagreba pa samo 0,54.

Ze to dejstvo samo izpričuje, da je število kmetijskih sinov na zagrebski univerzi minimalno. Zenske na zagrebski univerzi so predvsem na filozofiji. Precej slušateljev študij opusti in to predvsem na pravni, medicinski in tehnični fakulteti; opustitev študija je pri ženskih še veliko pogostejša kot pri moških. Najmanj slušateljev odpade na bogoslovni fakulteti. S športom se bavi polovica vseh slušateljev na zagrebskem vseučilišču.

V menzah se hrani 28,7 odstotkov slušateljev zagrebske univerze. Med njimi je več moških nego ženskih. Po vsej priliki je to zaradi tega, ker se starši težko odločijo poslati hčerke študirat brez zadostnih sredstev.

Kakor pišejo Hrvati sami, obiskuje zagrebsko univerzo nesorazmerno veliko število uradniških otrok in otrok iz rodbin iz svobodnih poklicev, dočim so delavski in kmečki sinovi malo zastopani. Od kmečkih se polovica vpiše na pravno fakulteto, ostali pa na filozofsko in teološko. Opaža se, da se kmečki sinovi posvečajo samo takim vedam, ki niso drage, pri katerih imajo posebne ugodnosti in pri katerih se ne zahteva redno obiskovanje.

(Po knjigi dr. Štamparja: Socialna in zdravstvena zaščita slušateljev, Zagreb, 1940.)

Uito Kraiger na novih potih sovjetskega zasebnega prava

V 1—2 številki tekočega letnika »Ljubljanskega zvona« je napisal V. Kraiger razpravo »Nova pota zasebnega prava«. V njej nam razčlenjuje naše tkzv. meščansko pravo in sovjetsko pravo. Ker je sovjetofilsko razpoloženje pisca znano, so njegova razmišljanja tem zanimivejša, če jih gledamo brez čustvene primesi.

Poskusili bomo izluščiti iz njih glavna piščeva dognanja in jim odvzeti čustvene primesi, čitateljem pa prepuščamo, da si sodbo ustvarijo sami.

Vsled novega načina proizvodnje „se rušijo temelji meščanskega zasebnega prava“

Uvodoma ugotavlja, da je v meščanski družbi doseglo zasebno pravo brez dvoma svoj višek. To pravo je še danes zgrajeno na popolnoma individualističnih temeljih. To zasebno pravo »je nastalo na podlagi izmenjave blaga med posameznimi producenti različnih vrst blaga, v katerem so nastopali posestniki blaga kot nositelji pravic in obveznosti«, to se pravi, bili so pravni subjekti.

Danes pa teh razmer ni več, kajti nastali so novi produkcijski odnosi (ne samo produkcijski, ampak tudi splošno socialni in gospodarski — op. pis.), v katere so stopili ljudje z nastankom industrije, bank in finančnega kapitala. Tipičen primer teh novih razmer so delniške družbe, trusti in koncerni. Tako ne nastopajo več pri mnogih pravnih poslih posamezniki, ampak združbe.

In individualistično pravo je za te ustvarilo fikcijo juridične osebnosti. Toda institut pravne osebnosti je samo fikcija in zato »eno najspornejših vprašanj meščanskega pravo-znanstva«.

Padel je po Kraigerjevem mnenju tudi drugi temelj individualističnega prava, namreč načelo, da so pravni posli med pravnimi subjekti dejanja svobodne volje. Prvotno je to načelo odgovarjalo dejanskim razmeram, saj so se srečavali na trgu posestniki blaga, ki so bili v večini primerov tudi njegovi proizvajalci in svobodno izmenjavali blago po svojih potrebah.

Nato navaja iz današnjega življenja primere pogodb, v katere stopajo ljudje brez svobodnega pristanka, tako pravi, da kdor stopi na voz cestne železnice, se podredi popolnoma pogojem Maloželezniške družbe. Čeprav gre za delovno pogodbo, »ne more biti govora o svobodnem določanju pogojev«. Isto tako vstop delavca v službeno razmerje ob že obstoječi kolektivni pogodbi.

Iz tega Kraiger zaključuje, da »se krhajo in rušijo subjektivni temelji našega prava, ker niso več v skladu z družbenim načinom proizvodnje«.

Nato se peča s poskusom francoskega pravika Duguitta, ki je, hoteč vskladiti pravo

Židovski študentje na zagrebski univerzi

Javnost se danes zelo zanima, kako je z vpisom židovskih študentov. Tega leta lahko nadaljujejo študij vsi Židje, kateri so bili vpisani v letnem semestru 1939/40. Ne morejo se pa vpisati vsi, ki bi se hoteli, ker obstoji numerus clausus, po katerem more biti na univerzi samo pol odstotka židov od skupnega števila študentov. Na sedem tisoč študentov, kolikor jih letos šteje zagrebska univerza, bi jih smelo biti vpisanih 35, v I. semestru pa samo 5. Medtem pa se je vpisalo v I. semestru na filozofijo 9 Židov, na farmacijo 7, na pravo 9, na medicino 14, na veterino 5, na agronomsko fakulteto 6, na tehniko 30, torej 80 v prvi semestru.

Z novimi razmerami, nadomestil pojem pravne-ga subjekta in subjektivne pravice s pojmom socialne funkcije. »Pravo štiti po Duguittu le onega posameznika, ki vrši svojo funkcijo v skladu z interesi skupnosti«. Tako ima tudi lastninska pravica na zemlji in na produkcijskih sredstvih prvenstveno socialno funkcijo.

Ta načela je v celoti prevzela nemška weimarska ustava, toda ostala so le na papirju, ker ni v lastninskem razmerju dejansko nič spremenila.

Ta razmotrivanja zaključuje K. z ugotovitvijo, da Duguitt s temi novostmi »družbe in prava ni preobrazil, marveč samo še bolj poudaril nasprotje, ki vlada med vladajočimi produkcijskimi odnosi in meščanski družbi in njeno pravno ureditvijo«.

Kako pa je v Sovjetski Rusiji

Sedaj nas pa K. popelje v drug svet. Pravi namreč, da je čas, da ob dvajsetletnici uvedbe NEP v povojni Rusiji spoznamo njeno zasebno-pravno ureditev. Nato podrobno opiše, kako se je izvršila socializacija zemlje, industrije in denarstva. Po končani državljanski vojni pa je bila glavna naloga nove oblasti obnova gospodarskega življenja v državi.

In to se je zgodilo z — »obnovo gospodarskega življenja na individualistični podlagi«. Tako so se obnovile tudi ustrezajoče pravne oblike.

Nič ne pove, ali je bila ta obnova gospodarskega življenja potrebna zaradi »uspehov« nad sovražniki revolucije, ali pa zaradi krasnih sadov »socializacije«. Vsekakor je jako slab omen za socializacijo dejstvo, da morajo boljševiki obnavljati gospodarsko življenje v socialistični državi s pomočjo že zdavnaj preživelih meščanskih gospodarskih oblik.

Bistvena razlika med našim in sovjetskim pravom

K. je v nemajhni zadregi, ko prizna, da so Sovjeti v tej dobi prav za prav morali obnoviti večino pravnih institutov iz predrevolucijske dobe, ki so jo hoteli z revolucijo zrušiti. Edino, kar so sovjeti prinesli novega v civilno zakonodajo, je »naloga, da državljanski zakonik zajamči državi pretežni vpliv nad celokupnostjo vseh državljanov«.

Dijaška molitvena ura

V soboto, 29. t. m. ob pol treh popoldne bo dijaška molitvena ura za slovenski narod in domovino! S seboj prinesite molitvenike »Kristus kraljuj!« Udeležite se molitvene ure vsi akademiki in srednješolci.

In to je doseženo takole:

1. »Dočim velja v našem (OUZD — op. pis.) zasebnem pravu načelo, da je vse dovoljeno, kar ni izrecno prepovedano, velja v sovjetskem zasebnem pravu načelo, da je vse prepovedano, kar ni izrecno dovoljeno.«

Moramo K-u priznati, da nam je jako pregnantno izrazil razliko med našim in sovjetskim pravom. Samostojno misleč čitatelj si bo seveda ustvaril svojo sodbo neodvisno od K-jevih čustev.

2. »Svoj prevladujoči vpliv si je država zasužurala z določbami, ki so vsako pogodbo, sklenjeno tudi med zasebniki, izrekle za nično, če ji je bil namen škodovati, ali je dejansko škodila državi.«

Kakšni pa so bili kriteriji za presojanje, ali je kaka pogodba škodljiva državi oziroma delavskemu razredu, kar je eno in isto, pa nam pove v odstavku o sovjetskih sodiščih.

Sodišča so namreč tudi faktor, ki naj zagotovi novemu redu odločilen vpliv na civilno-pravne odnose med državljani.

Kakšna so sovjetska sodišča

»V vsa sodišča s bili pritegnjeni nepravnik, prisledniki. Ekstenzivna razlaga zakonov je dopustna le v primerih, kjer to zahtevajo koristi delavcev...«

Najlepše pa karakterizira sovjetsko sodno prakso citat iz neke okrožnice kasacijskega sodišča iz l. 1927:

»Sodišča se morajo ravnati po dialektiki življenja.

Zaradi tega jih obvezujejo tudi odločbe najvišjih strankinih organov, posebno strankinih konferenc in kongresov kakor zakon in enako odloki organov sovjetske oblasti. Sodišča smejo preko besedila zakona, kadar to zahtevajo interesi delavstva...«

Tukaj pa tudi K. mora odkritosrčno priznati, da »so bila sovjetska sodišča v dobi NEP-a čisto razredni in politični organ...«

Vsak komentar je odveč!

Pristavili bi edino še to, da je ta okrožnica izšla anno 1927, v desetem letu boljše vlade in času likvidacije NEP-a ter prehodu v novo ero kolektivizacije zemlje in industrializacije.

*

V tretjem oddelku pa K. podrobno opisuje zasebno pravo, kakor je bilo kodificirano v dobi NEP. Če samostojno reasumiramo K-jeva izvajanja, moramo ugotoviti, da se sovetom prav tako ni posrečilo ustvariti kakega novega, kolektivističnega civilnopravnega reda, ampak so morali v pretežni večini tudi na pravnem sektorju popustiti individualizmu, kakor so bili to primorani storiti tudi na gospodarskem sektorju. To so ugotovili že mnogi zapadni pravni teoretiki, kakor Nemecek Freund in Francoz Lambert.

K. jim očita, da so pri svojem delu prezrli Duguitovo načelo, da je »za študij prava potrebno opazovanje družbenih pojavov in opustitev starih metafizičnih pojmov brez vrednosti.«

Tako pravi, da novi zakonik, ki vsebuje veliko večino starih, individualističnih pravnih institutov, »ni v ničemer spremenil družbene osnove nove družbe, kolektivne lastnine na zemlji in produkcijskih sredstvih.«

Ne vemo sicer, ali »meščanski pravnik« tega res niso upoštevali in dajemo K. čisto prav, da je to res treba upoštevati. Toda pogledimo si posledice tega dejstva.

Posledica te nove družbene osnove na civilno pravo je, da so nepremičnine odtegnjene pravnemu prometu. Nepremičnine torej po K-ju niso več predmet neomejene lastninske pravice, ostale so pa vse druge pravice, kot užitek raba, zastava itd. Na-

dalje pa pravi, da je sama vsebina in ureitev sovjetskega drž. zakonika v glavnem »podobna sistemu meščanskih, zlasti našega občega državlanskega zakonika«. To velja tako za obči del, kakor za stvarno pravo (ki seveda urejuje tudi lastnino na premičninah, ki je ostala enaka, kakor v meščanskih pravih — op. pis.), posebno pa za obligacijsko pravo, ki je »najbolj podobno našemu« itd.

K. pravi, da je »sovjetskega zakonodajalca vodila izključno težnja, da zajamči obstoj socialistične ureditve družbe...«

Sovjetsko pravo ima nalogo, da oboriti novi režim na obliasti

Toda iz K-jevega pregleda sovjetskega zasebnega prava pa vidimo, da z ozirom na dejstvo, da je bilo skoraj en bloc restituirano meščansko zasebno pravo, ni šlo za to, da se zajamči nov socialistični družbeni red, ki je obstojal samo na papirju in ga označuje fikcija kolektivne lastnine, ki pa je samo pravni izraz za državni absolutizem najradikalnejše vrste. Šlo je torej, da se zajamči obstoj nove oblasti, ki se je uzurpirala v neurejenih medvojnih prilikah in se je šele postopoma ustaljevala. V tej luči nam postane že citirana okrožnica kasacijskega sodišča še bolj razumljiva.

Toda zakon sam ni zadoščal v borbi z »izrodki starega reda«. Sodišča so morala preko zakona, kadar je to zahtevala stranka, ki je tvorila v tem novem »družbenem redu« le tenko, najvišjo plast, ki je vladala.

Zaključiti moremo, da to ni bil nikak nov pravni red, ampak na vsa področja segajoči totalitarizem in brezpravje.

O sovjetski glasbeni kulturi

Dobro preračunan članek prinaša »Ljubljanski zvon« o »Glasbeni kulturi« v SSSR. Je to prevod iz ruščine in pisan v običajnem sovjetskem propagandističnem slogu. Namenjen je za eksport in sicer za duševno hrano malim narodom. Opisuje nam na dolgo in široko, kako Sovjetija pospešuje razvoj glasbene kulture ne samo pri arijskih narodih, ampak celo pri zakotnih azijskih mongolskih plemenih, ki so baje doživela pod Sovjeti naravnost nezasišlan razvoj.

„Socialistična glasba“

Sovjeti pa so v svojem prizadevanju šli še dalje in hočejo tudi glasbeno umetnost »osvežiti« s tendenco.

B. Gorodinskij, pisec tega sestavka, namreč pravi:

Gospodarstvo kliče

Gospodarstvo spada med najvažnejše pango narodnega in državnega življenja. Še posebno prihaja ta važnost do izraza v sedanjih dobah diriganega gospodarstva, ki se ustaljuje. Videti je, da bo v bodoče država prevzela vodstveno funkcijo v narodnem gospodarstvu. Nastajajo novi državni in samoupravni gospodarski organizmi, katerih naloga bo, oblikovati bodoče gospodarsko življenje. Tudi združništvo bo imelo v tem novem gospodarskem sistemu večjo in pomembnejšo vlogo.

Za izvrševanje teh nalog bo potreben kader strokovno usposobljenih mladih ljudi. Njihova izobrazba bo morala predvsem obsegati gospodarske in njim sorodne vede. V kolikor imamo vpogleda v študijsko in poklicno izbiro, za katere se odločajo naši abiturientje, vidimo, da se zelo mal odstotek odloči za

Takšna spoznanja o sovjetskem pravnem »redu« dobimo iz razmišljanj človeka, čigar čustva poznamo.

Čisto na koncu se pa K. prelevi iz pravnik v gospodarstvenika.

Krajger „je doma“ tudi na gospodarskem področju

»Doba NEP-a je bila doba odločilne borbe med kapitalističnim in socialističnim sektorjem v sovjetskem narodnem gospodarstvu. Dobi NEP-a je sledilo razdobje uspešnih petletk (?), v teku katerih je z izpopolnitvijo socialistične družbene osnove sovjetske družbe (industrializacija in kolektivizacija obdelovanja zemlje — op. pis.) tudi njeno zasebno pravo krenilo na nova pota.«

K. hoče reči, da je sovjetska družba po dobi NEP-a krenila na nova, uspešnejša pota. Ne bomo se o tem spuščali v debato, ker bo v kratkem izšla C. Žebotova knjiga o sovjetskem gospodarstvu, ki bo vsem tistim, ki samostojno in brez čustev gledajo na sovjetske gospodarske probleme, razjasnila poglede.

Zaenkrat pa je pomembno le priznanje, da je sovjetsko zasebno pravo šele v tej dobi krenilo na nova pota. S tem je K. priznal, da se ni šlo za utrditev novega družbenega reda, ampak utrditev novega režima.

Z zanimanjem pričakujemo, kakšne korake bo K. ubiral na novih poteh sovjetskega prava v razdobju »uspešnih petletk«. Morda nam bo tudi pojasnil, kako vlogo ima svobodna volja, ki »izginja« iz meščanskega prava v kolektivističnem pravu.

V splošnem pa moramo reči, da so K-jeva spoznanja zanimiva za vsakogar, brez ozira na to, kakšen je njegov čustveni odnos do obravnavanega predmeta.

»Za osnovo naše glasbene kulture služi splošno načelo razvoja vse naše kulture, nacionalne po obliki in socialistične po vsebini.«

Zapadni meščanski esteti in tenkočutni kulturniki, ki jih imamo tudi pri nas, si naj to preberejo. Socialistična (pravilneje boljše-viška) literatura, socialistična glasbena umetnost: to je cilj sovjetske kulture!

Posebno bi naj o tem razmišljati takrat, ko podeljujejo nagrade našim sovjeto-filmskim literatom in zaženejo vik in krik o kulturnem barbarstvu, če nad tem izrazimo svoje nezadovoljstvo.

Kakor napovedujejo, nam bo Glasbena Matica v ponedeljek, dne 31. marca nudila priliko, da se na koncertu sovjetske glasbe naslajamo na »glasbi, socialistični po vsebini«.

Cemu je to potrebno, pa res ne vemo!

študij, ki nudi za poznejše poklicno gospodarsko delovanje največ znanja, tako v praktičnem kakor tudi v teoretičnem oziru, to je študiju visoke ekonomsko-komercialne šole. Zato smo mnenja, da se naj v bodoče vsi tisti, ki čutijo veselje za delo na gospodarskem področju, odločijo za to stroko.

Pri nas imamo taki šoli v Zagrebu in Belgradu. Po diplomah dobijo absolventi naslov inž.-ekonom in so jim odprla vrata vse državne, samoupravne in privatne gospodarske ustanove, kot Narodna banka, vse vrste denarnih zavodov, Prizad, gospodarski oddelki raznih ministrstev (n. pr. direkcija za zunanjo trgovino), združne ustanove, zavarovalnice, vse vrste industrijskih in trgovskih podjetij itd.

Sedaj se občuti precejšnje pomanjkanje tovrstnih moči. Zato so jako zaželeni in tudi materialno primerno oskrbljeni, polje udejstvovanja pa je jako pestro in zanimivo.

Straža opazuje svet

Na bojiščih so se v preteklem tednu pričeli spet množestveni nemški letalski napadi na angleška mesta, ki jih od decembra lanskega leta ni bilo več. Napadena so bila mesta Glasgow, Hull, Plymouth in London. Na angleški strani so se pojavila nova, velika ameriška bombna letala, ki so obiskala Kiel, Wilhelmshafen in mesta v Poruhru. Prav tako imamo vtis, da se je v preteklem tednu začela velika spomladanska ofenziva proti angleškemu pomorskemu prometu, kar v Angliji imenujejo začetek »bitke za Atlantik«, odnosno bitke za svobodne prometne zveze med Anglijo in Ameriko. V Albaniji ni bilo nobenih novih dogodkov. V Afriki so Angleži zasedli oazo Džarabub, v Eritreji je ostal položaj nespremenjen, v Abesiniji so od južna navzgor prodrli 2000 km do Džidžige, v angleški Somaliji pa po zasedbi Berbere osvajajo nazaj lani v avgustu izgubljeno kolonijo. Abesinski četniki delujejo po vsej notranjosti abesinske dežele.

V politiki sta ostali v ospredju dve vprašanji: 1. južnovzhodna Evropa, 2. pomoč Amerike.

V južnovzhodni Evropi je položaj kolikor toliko jasen: Nemčija noče začeti oboroženega nastopa proti Grčiji, predno ne ve, kako se bosta zadržali grški sosedi Turčija in Jugoslavija. Kakor izvemo iz časopisja, so bili obema imenovanima državama stavljeni neki predlogi in neka vprašanja. Ves pretekli teden je bil posvečen diplomatičnim posvetovanjem glede teh predlogov in teh vprašanj. Tudi angleški tabor se je zanimal za nje. Glede Turčije vemo, da je predsednik İmeni odgovoril na pismo nemškega voditelja Hitlerja, da je takoj nato sledil sestanek med turškimi zunanjim ministrom Saradžoglom in angleškim zunanjim ministrom Edenom na otoku Cipru, ki je potrdil zavezniško zvestobo med obema državama. Na drugi strani so se pojavili glasovi o nenapadalni izjavi med Turčijo in Sovjeti. Glede Jugoslavije so belgrajski, nemški, italijanski, madžarski in bolgarski listi mnogo pisali v zvezi z njenimi odnosi z Nemčijo in Italijo ter so vsi napovedovali »važen korak Jugoslavije«, ki da bo zagotovil trajen mir na Balkanu. Slišali smo tudi o dolgi posveti naše vlade in o sprejemih posameznih ministrov pri knezu namestniku. Sodeč po pisanju belgrajskih listov bo stališče Jugoslavije »v najkrajšem času«, še ta teden popolnoma razčiščeno in pojasnjeno.

V Združenih državah Severne Amerike se priprave za pomoč Angliji nadaljujejo z veliko vnemo. Ameriški parlament je sprejel zakone, s katerimi daje predsedniku Rooseveltu pravico, da uporabi skupno 14 milijard dolarjev (nad 1000 milijard din) za nabavo orožja, od te vsote pride polovica za nabave Anglije in njenih zaveznikov. V zvezi z zadržanjem Amerike je treba spraviti tudi potovanje japonskega zunanjega ministra Macuoke v Nemčijo in Italijo, toda pomen tega potovanja bo jasen šele prihodnji teden.

Stopili smo v zgodovinsko važno razdobje v razvoju sedanje svetovne vojne.

Vojne žrtve škofije Lille. Kakor poroča »Catho-Esil«, glasilo študentovskega tajništva katoliške univerze v Lille-u, je kardinal Liénart, škof v Lilleu, daroval 29. januarja ob prisotnosti oblasti v še ne dograjeni katedrali sv. mašo za padle duhovnike lilleške škofije. Kardinal je prebral imena 24 padlih in treh pogrešanih duhovnikov in bogoslovcev. Katoliška univerza deluje v zmanjšanem obsegu pod vodstvom novega rektorja kanonika Delépine, ki ga je imenovala Sv. stolica. V Lilleu je okroglo 700 študentov; tretjina študentov in približno 20 profesorjev je v nezasedeni Franciji.

Srednja šola

KROŽEK SLOV. DIJ. ZVEZE NA DRŽ. UČIT. SOLI V MARIBORU

Tudi mi z mariborskega učiteljskega nočemo zaostajati za drugimi krožki SDZ po slovenskih srednjih šolah. Zaenkrat poročamo o akademiji, ki smo jo priredili v proslavo 80 letnice ustanovitve Mohorjeve družbe.

Akademija se je vršila v slavnostni dvorani učiteljskega ob pol šestih zvečer. Program je obsegal iz naslednjih točk: O ustanovitvi Mohorjeve družbe (Kol. 1872), slavnostni govor k 80. letu Mohorjeve družbe, o ljudski omiki (Kol. 1872), bralcem Mohorjevih knjig (Kol. 1891), svoji k svojim! (Igrokaz v enem dejanju, Kol. 1898.)

Akademijo smo izvedli brezhibno in v splošno zadovoljstvo. Udeležba je bila prav lepa, saj je bila slavnostna dvorana polna. Akademije se je udeležil preč. g. prelat in stolni dekan dr. Franc Cukala, predsednik Družbe sv. Mohorja, ki je tudi izročil pozdrave od družbenega pokrovitelja, prevzvišenega gospoda knezoškofa lavantinskega dr. Ivana Jožefa Tomažiča. V odmoru je imel kratek, a jednat in vzpodbuden govor na navzoče. Med udeleženci so poleg domačega zavračali častno zastopani: zasebno učiteljske č. šolskih sester v Mariboru in klasična gimnazija po gg. profesorjih in dijakih.

S proslavo je bila združena tudi razstava Mohorjevih knjig. — Razstava je bila odprta v soboto in nedeljo, t. j. 15. in 16. februarja t. l. v zavodovi risalnici. Vzbuja je splošno zanimanje in priznanje vseh, ki so jo obiskali. Ob vhodu je visela velika stenska karta vseh petih kontinentov in nosila napis: »Koder slovenski rod biva, po zemlji hod, knjiga Mohorska ga spremlja povsod!« Na njej so bili z belimi krožci v velikosti dinarskega novca zaznamovani vsi večji in znani kraji izven strnjenege slovenskega in jugoslovanskega ozemlja, kamor so dospele po seznamu Koledarjev leta 1914 in pozneje Mohorjeve knjige. Vrvic so povezale vse te krožce s centralo Mohorjeve družbe.

Iz letošnje „Naše volje“

(Konec.)

Cogitans je napisal sestavek »Mladina in Sedanjost«.

Iz njega je razvidna brezizhodna zadrega, ki tare to mladino v pogledu na socialna, gospodarska in etična vprašanja.

»Rešitve iz socialnega kaosa ne bodo prinesli novi gospodarski sistemi (stanovski, socializacija, načrtno gospodarstvo). Vzrok ni v sedanjem sistemu, ampak v človeku, ki je ta sistem zmajčil. Zato ni kriv liberalizem današnjega kaosa, ampak mišljenje in vrednotenje sodobnega in polpreteklega človeka, ki je postavil nad najvišjo vrednoto humanosti banalno vrednost materialnega novca.«

Tukaj tiči jedro njihove zmote, v katero sta jih zavedla humanizem, njegov sin liberalizem, iz katerega se je rodil vnuk kapitalizem. Instinktivno čutijo, da je človek kriv zla, ne morejo pa se dokopati do vzrokov človeške krivde.

Ta vzrok je v napačni predpostavki liberalizma, gospodarskega in kulturnega, da je človek po svoji naravi dober. S tem negira božje razodetje o izvirnem grehu.

„Združimo se“

Sedaj se je pričela akcija Omladine JNS. Izdala je tiskano okrožnico, ki naj bo program za bodočnost. O njej smo že pisali in zaradi tega podajamo le nje glavne misli. Politično se nekoliko sramežljivo izjavlja za jugoslovanski unitarizem. Kulturno so restavrirali

Tako je bila nazorno pokazana pot našega delovnega človeka in naših misijonarjev in v zvezi z njimi naše knjige v daljni svet. Poleg zemljevida je stal kip svetniškega škofa in ustanovitelja Mohorjeve družbe, A. M. Slomška.

Vrstni red na razstavi je bil naslednji: poročila v listih o ustanovitvi Mohorjeve družbe, prve izdaje Mohorjeve družbe, družbine izdaje za l. 1939, 1940, 1941, Koledar in njegov razvoj, Večernice, Mohorjeva knjižnica, mladinski spisi, Cvetje, verske in nabožne knjige, zgodovina in zemljepis, ostale znanstvene knjige, gospodarske knjige in nato revije, zlasti Mladika. Posebej so bile razstavljene Slomškove knjige.

Obisk je bil oba dneva zelo povoljen. V celoti je razstavo obiskalo nad 300 oseb.

KROŽEK SDZ NA ZASEBNI UČITELJSKI SOLI ŠOL. SESTER V MARIBORU

Na našem zavodu je našla Slomškova slovenska misel, ki jo razširja Slov. dijaška zveza, dober odmev. Zastavile smo plug in pričele orati ledino. Sporočamo naše delo v kratkih obrisih.

Imele smo osem krožkovih sestankov. Pet je bilo samostojnih, trije pa združeni z zunanjimi krožki. Obdelovale smo referate, ki smo jih prejele od Zveze. Predavanja smo sestavile včasih tudi same. Odločile smo se na željo članic, da bomo predelale komunizem iz dr. Ahčinove knjige. V ta namen smo si knjigo vse oskrbele. To smo sklenile za to, ker se zavedamo, da mora tega največjega nasprotnika krščanstva in slovenstva vsaka izmed nas dobro poznati.

16. marca smo se udeležile skupne proslave ob obletnici kronanja sv. očeta. Navzoča je bila vsa zavedna katoliška mariborska mladina, a v naši sredi naš prevzvišeni g. škof z drugimi odličniki.

Imele smo tudi več sej. Zadnje se je udeležil tudi naš duhovni voditelj g. profesor Po-

stari liberalizem. Tudi pojmovanje človeka še vedno odgovarja liberalnim načelom. V gospodarski in socialni program pa so privzeli nekatere misli iz novejših ideologij, da so vsaj nekoliko sodobni.

V svoji 8. številki so ponatisnili članek iz revije »Misel in delo« pod naslovom: »Mladina naprej«, ki je napisan v podporo tej akciji za zbiranje vseh mladih »naprednih« sil.

Res je stvar uspela. V naslednji številki objavljajo na uvodnem mestu proglas, »glede katerega so se sporazumeli predstavniki več političnih naprednih skupin (zdi se, da to kaj malo spada v list, ki zatrjuje, da je »nepolitičen«).

Proglas »združenih naprednih skupin«

Začetkoma govori o novem, pravičnejšem redu, ki bo prišel.

»Osnovan more biti le na večnih npravnih zakonih enake pravice in svobode za vse ter na vzajemnih dolžnostih in skupnih nalogah človeštva. Uveljaviti se more in sme samo po prostovoljnem pristanku vseh.

»Po neobzdanem strankarskem življenju zavrženo demokratično načelo, da izvira vsa oblast od naroda, je treba obnoviti.«

Kakor vidimo, je to nekoliko drugače formuliran liberalizem.

Socialne odnose je treba preosnovati tako, da bo delo osnivanja družbena vrednota. Ponekod se pa ta program sumljivo bliža marksizmu.

Nujno potrebne socialne reforme morajo biti namenjene malemu človeku, tako mu, kakor umskemu delavcu.

Nadalje se izreka za načrtno gospodarstvo. Kar je novo, je to, da rabi enkrat imenljiva.

tokar. Ne samo z besedami, tudi z dejanji nam pomaga. Vse naše delo pa podpira in vodi naša nadzornica č. sestra Justa. Pa tudi č. sestra Avgušlina in druge č. sestre se zanimajo za naše delo, kar nas zelo veseli.

Da ne boste ob tem našem pregledu dela mislili, da se nič ne pokažemo v javnosti, Vam povemo še to, da smo nastopile z dvema točkama na akademiji FO in DK dne 25. marca.

Poslovniki okrožja Sl. dij. zveze

1. Okrožje sestavljajo krožki, ki po svoji krajevni legi in prometnih zonah tvorijo enotno upravno celoto. Središče okrožja je gimnazijsko mesto, po katerem se tudi okrožje imenuje.

Namen, sredstva.

2. Namen okrožja je pomagati zveznemu vodstvu pri njegovem upravnem, organizacijskem in kulturnem delu; nadzorovati dela krožkov, predvsem pa skrbeti za meščanskošolske krožke; vzdrževati stalne stike med krožki, zvezo in krajevnimi činitelji.

3. Sredstva: obiski krožkov, revizije, sveti, sestanki, tečaji, del. odseki, predavanja, prireditve, taborjenja, delovne kolonije, tekme, članarina in dohodki od prireditev, daril in zbirke.

Delokrog, dolžnosti in pravice.

4. Okrožje je krajevni administrativni organ zveze. Z ozirom na to v splošnem določa delokrog dolžnosti in pravice okrožja zvezno vodstvo SDZ s posebnimi odredbami.

5. Okrožno vodstvo je dolžno:

a) Skrbeti za redno delo v podrejenih krožkih po navodilih zveze in izvrševati redne preglede poslovanja.

b) Skrbeti s predavanji, tečaji, prireditvami itd. za povzdigo dela in vzgojo funkcionarjev.

c) Skrbeti za čim ožje osebnostne stike med funkcionarji okrožja, krožkov in zveze.

d) Izvrševati odredbe in navodila zveznega vodstva in mu o svojem delu redno poročati.

e) Pomagati zvezi pri ustanavljanju novih edinic.

6. Pravice okrožja:

a) Razveljaviti sklepe zav. vodstva, če ti sklepi nasprotujejo navodilom in skupnim interesom okrožja, oz. zveze. V tem primeru je mogoč priziv na zvezno vodstvo v teku 4 dni.

b) Sklepati in odrediti, kar je v zvezi z namenom in nalogami okrožja in navodili zveze in ne spada v kompetenco zveznega vodstva.

7. Zvezi posebej pridržane pravice:

slovenski narod. Morda je to priznanje slov. nar. individualnosti in res iskreno in trajno mišljeno. Pozorno smo sicer pregledali tisto in naslednje številke, pa besede slovenski narod nismo našli. Čakamo dejanj.

Ne bomo o tej koncentraciji nič prorokovali, le eno si želimo, da bi od svoje strani doprinesla vsaj nekaj pozitivnega k naši narodni in državljanski zavesti in imela trdno hrbtenico proti komunistični propagandi.

Socialna vprašanja in liberalizem?

V enajsti številki pa napovedujejo, da se bodo posvetili socialnim vprašanjem. To je res nujno potrebno. Jako smo pa radovedni, kaj bodo počeli s svojim liberalizmom.

Potrebna bi bila vestna kritika gospodarskega liberalizma, krivca sedanjega socialnega kaosa. Toda proglas naprednih skupin, ki so se združile, še vztraja, sicer nekoliko sramežljivo, na nekaterih liberalističnih načelih.

Napovedujejo tudi prispevek že znanega »zedinjevalca« jugoslovanskih jezikov dr. K. Debeljaka, ki se je v osmi številki vnel za nagrado tistemu, »ki bi precej dolg sestavek spravil na papir s najmanjšimi razlikami v izražanju (torej v nekaki jugoslovenščini — op. ur.) —, a tako da bi niti Slovenec, niti Srbohrvat ne čutil nič prisiljenega«.

Prepričani smo, da četudi bi dr. Debeljak čakal svetopisemsko starost, ne bi zmoget ali doživel kaj takega.

Sedaj smo radovedni, kako bo dr. D. te svoje želje spravil v sklad s priznanjem slovenske narodne individualnosti, za kar so se združene napredne skupine v proglasu, ki ga je z odobravanjem objavila »Narodna volja«.

a) Vsi zunanji stiki, razgovori, dogovori z drugimi organizacijami, skupinami itd. spadajo v kompetenco zvezn. vodstva, ki pa lahko za to pooblasti okrožje, oz. velik. poglavarja.

b) Zunanje nabilalne akcije mora potrditi zveza.

c) Razveljavljanje sklepov okrož. vodstva, v kolikor ti sklepi nasprotujejo navodilom in skupnim interesom zveze.

8. Zaradi hitrejšega poslovanja ostanejo neposredni stiki med zvezo in krožki. Dolžnost krožkov, okrožja in zveze je, da si redno in neposredno poročajo o vseh važnih sklepih in dogodkih. Krožek okrožju in zvezi, okrožje krožkom in zvezi, zveza pa okrožju in krožkom.

Ustroj:

9. Okrožje vodi in upravlja okrožno vodstvo, kateremu načeljuje velik. poglavar. Posvetovalni organ okrožja je okrožni svet. Nadzorstvo vrši zvezno vodstvo, ki tudi razsoja v vseh vprašanjih.

Vsako okrožje ima svojega duhovnega svetovca, ki ga imenuje cerkvena oblast in ki odloča o stvareh, ki se tičejo vere, npravnosti in cerkvene discipline.

Za deklško vejo veljajo analogna določila kot to določa poslovnik krožkov.

Okrožno vodstvo.

10. Okrožno vodstvo tvorijo veliki poglavar in poverjeniki, katerih število in funkcijo določa zvezno vodstvo.

11. Okrožno vodstvo je imenovano. Velikega poglavarja imenuje zvezno vodstvo. Obenem določa funkcije okrož. vodstva. Veliki poglavar nato predlaga v določenem roku zvezn. vodstvu listo odbora, na podlagi katerega zvezno vodstvo končno imenuje celotno vodstvo. — Zvezno vodstvo ni dolžno, da upošteva predlog velikega poglavarja. — Zv. vodstvo lahko imenuje samo okrožno vodstvo v primeru, da veliki poglavar v določenem roku ni predložil kandidatne liste. Imenovanje velikega poglavarja in ostalih odbornikov se vrši na podlagi kvalif. reda za funkcionarje SDZ.

12. Zv. vodstvo ima pravico posamezne funkcionarje razrešiti in postaviti druge. Vse spremembe okrožnega vodstva se morajo vršiti v sporazumu z zveznim vodstvom.

13. Za seje okr. vodstva veljajo analogna določila, kakor za seje zav. vodstva (poslovnik krožka točka 30, 31, 32, 33).

Okrožni svet.

14. Okrožni svet tvorijo člani okr. vodstva in poglavarji krožkov. Sklicuje in vodi ga vel. poglavar. Vrš se po potrebi, vsaj pa enkrat semestrarno.

15. Okrožni svet se posvetuje o vseh potrebah in delu okrožja. Na njem dobijo člani okr. vodstva jasno sliko o položaju v krožkih, poglavarji pa konkretna delovna navodila. Sklepi okr. sveta niso obvezni za okr. vodstvo, pač pa naj jih skrbno prouči in po možnosti upošteva.

Zaključna določila.

16. Ta poslovnik ukine, spreminja, tolmači in izdaja dopolnila zvezno vodstvo SDZ.

Ljubljana, 15. marca 1941.

Ing. Anton Tepež, zv. predsednik,

Rela Bercieri, zv. podpredsednica in zv. voditeljica deklet,

Cvetko Praper, zv. gen. tajnik.

Česa nam manjka? Nek francoski mislec piše:

»Danes nimamo svetnikov, in sicer velikih svetnikov, kakršne je poznal katoliški srednji vek in kakršni so nastopili ob težkih urah krščanstva. Mislimo na nek nov red, ki naj kot nekoč zraste iz globokih stisk in potreb. Vihar časa pretresa srca, budi duhove za Kristusovo besedo in obnavlja naš svet. Od zgoraj bo duševno življenje znova zaživel.«

Ne rabimo nikakega novega reda. Prostora je dovolj v starem. Rabimo pa novega duha, duha sv. Bernarda, sv. Vincenca F. in svetega Frančiška. Kamor koli pogledamo, nikjer ne najdemo resničnega moza, ki bi dvignil bandero in ki bi mu mogli slediti. Taka je splošna tožba. Da bi nam Bog milostno in usmiljeno poslal mislecev, mož, ki bi se ne izmikali vsaki težkoči, ampak katoliška načela peljali v boj in vse moči zastavili za njihovo priznanje!

»Mlini pod zemljo« je naslov igre, ki jo uprizori krožek SDZ na I. drž. moški real. gimn. v Ljubljani v soboto 29. marca ob 8 zvečer v frančiškanski dvorani.